

Amar Imamović

Praksa otvaranja Hafizova Divana

UDK 398.1 (55)
398.1 (497.6)

Sukob prisutan u svim vremenima i područjima svijeta koji se odvija između onih koji od vjere nemaju ništa osim njene ljuštore i spoljašnosti i onih koji vjeru žive duboko u svom srcu i čije cijelo biće obuzima ljubav ka Apsolutnoj Ljepoti nije zaobišao ni Hafiza Širazija. Budući da je jezik siromašan da iskaže ta stanja i ljubav prema Apsolutu, čija isijavanja nadolaze u valovima i prijete da usljed svoje jačine sruše sve pred sobom,¹ onaj koji sve to doživljava da bi iskazao svoje stanje i spoznaju koju stječe biva prinuđen koristiti se metaforama, alegorijama i simbolima, što su opet samo tek naznake one Uzvišene Istine.

Ovaj sukob ne samo da nije zaobišao Hafiza Širazija već u njegovom slučaju poprima posebnu dimenziju iz jasnog razloga što on svojim jakim i slojevitim jezičkim izražajem sebe dovodi u sami epicentar ovog sukoba. O svemu tome dosta je govoreno i pisano i još uvijek traje ta rasprava.

Nije nam namjera da se time bavimo detaljnije jer u ovom broju časopisa *Živa baština* o tome je rečeno priličito dosta. Zapravo, u ovom kratkom radu želimo samo podsjetiti na praksu koja počinje s događajem što je na neobičan način zapečatio ovozemaljski život Hafiza Širazija, a s čime je njegov *Divan* otpočeo svoj vječni život. Prema djelu Edwarda Granvillea Brownea *Tārikh-e adabijāt-e Irān (Historija perzijske književnosti)* prilikom ukopa Hafiza Širazija dogodila se sljedeća stvar. Na dan kada je umro Hafiz Širazi i kada je njegova dženaza krenula ka gradskom mezaristanu, na poziv muftije grada na putu se ispriječila skupina ljudi da spriječi ukop Hafiza Širazija u muslimansko groblje s ostalima. Tu je došlo do sukoba između poklonika Hafiza Širazija i onih koji su ga zbog njegove poezije optužili da nije imao vjeru, da je ispijao vino i bio grijешnik i da kao takav ne može biti ukopan s ostalim muslimanima. Neko se u toj zbrci i galami sjetio da upitaju samog Hafiza za pomoć, odnosno da otvore njegov *Divan*. *Divan* su dali jednom dječaku da ga otvori i kao odgovor dođoše sljedeći stihovi:

عيب زندان مکن ای زاحد پاکیزه سرشت
من اگر یکیم و گرد تو برو خود را باش
که گناه در آن بر تو نخواهند نوشت
هر کس آن درود عاقبت کار که کشت
همه جا خانه عشق است چه محمد چه کشت
همه کس طالب یارند چه هشیار و چه مست

Pobožnjače, puritanče, ne iznosi rinda mahane,

Jer gr'jeh tuđi tvog deftera baš ne može da dop'ane.

Šta te briga jesam li loš, il' sam duše dobričine,

Vodi brigu tek o sebi; ko šta sije, to i žanje!

Svako svoju ljubav traži, glave tr'jzane il' pijane;

u džamiju i u crkvu podjednako aška stane. (Gazel 77)

¹ "I kad Nam Musa dođe u određeno vrijeme, i kada mu Gospodar njegov progovori, on reče: 'Gospodaru moj, ukaži mi se da Te vidim!' – 'Ne možeš Me vidjeti' – reče – 'ali pogledaj u ono brdo, pa ako ono ostane na svom mjestu, vidjet ćeš Me!' I kad se Gospodar njegov onom brdu otkri, On ga sa zemljom sravnji, a Musa se onesviješćen strovali." (*El-A'raf*, 143)

"Da ovaj Kur'an kakvom brdu objavimo, ti bi vidio kako je strahopoštovanja puno i kako bi se od straha pred Allahom raspalo. Takve primjere navodimo ljudima da bi razmislili." (*El-Hasr*, 21)

Nakon ovih stihova svi su ostali zatečeni i dozvoliše da se završi njegov ukop. Od tog vremena *Divan* Hafiza Širazija dobio je ime *Lisanul-gejb* (Jezik skrivenog).²

Prema drugoj verziji, koja je mnogo poznatija i više raširena, prilikom otvaranja *Divana* pojavili su se sljedeći stihovi:

قدم دینج مدار از جنازه حافظ که اگر چه غرق گناه است می رود به بهشت

Na dženazu Hafizovu ti otiđi, ja te molim;

Iako do grla u gr'jehu bješe, al' sad su pred njim rajski dvori. (Gazel 78)

Ovi stihovi smirili su uzburkanu masu, te dopustiše da se Hafiz ukopa na predivno mjesto puno cvijeća, gdje je i sam za života volio dolaziti. To mjesto danas se zove Hafezije, a za njegova vremena bilo je poznatao kao Khak-e musalla.

Otvaranje Hafizova *Divana* u kulturi Bošnjaka

Zanimljivo je da je i među Bošnjacima postojala praksa otvaranja³ *Divana* Hafiza Širazija, što svjedoči o duhovnoj snazi bosanskog čovjeka da učestvuje u svjetskim duhovnim tokovima.

U pogovoru za "*Zbornik radoṽa: Dani mevluda i zikra 2010, 19.04–08.05.2010*" Sead Halilagić, predstavljajući impozantan naučni rad i ljudsku dimenziju prof. Muhameda Hadžijahića, naveo je veoma zanimljiv događaj u vezi s ocem prof. Hadžijahića h. hfz. Džemaluddinom. Događaj prenosimo u cjelini iz spomenutog Zbornika:

Profesor Muhamed je bio sin čuvenog h. Hafiza Džemaluddina, koji je bio šejh halvetijskog i kaderijskog tarikata, a što je ostalo skroz nepoznato našoj široj javnosti. Bio je ugledni bosanski alim i poznati imam i hatib Careve džamije u Sarajevu do 23. 10. 1931. god. kada prelazi na istu dužnost u Begovu džamiju u Sarajevu. Od maja 1931. god. obavljao je i dužnost šejha Gazi Husrev-begova hanikaha a nakon preseljenja hadži Ahmeda ef. Hadžijamakovića. Bio je profesor i u muškoj i u ženskoj Gazi Husrev-begovoj medresi do 1949. godine. Hadži Džemaluddin efendija je preselio 4. augusta 1955. god. na Mini u blizini Meke obavljajući hadždž, gdje je i ukopan. Intresantno je navesti i događaj vezan za donošenje odluke o odlasku na hadždž. Kod hafiza Džemaluddina se javila želja da ide na hadždž ali nije imao dovoljno finansijskih sredstava. Postojala je mogućnost da prodajom jednog manjeg objekta, u vlasništvu, tu prepreku otkloni. Bio je u dilemi šta da radi te donese odluku da ode kod hadži Mujage Merhemića i zatraži da mu otvori *Divan* od Hafiza Širazija pa šta on kaže tako će i postupiti. Hadži Mujaga je uzeo Hafizov *Divan* i nakon njegova otvaranja (po tačno određenom postupku) izašao je bejt koji u slobodnom prevodu glasi: "Prodati, pa popiti, pa vječno uživati." Hafiz ef. je odmah razumio poruku, prodao kuću, otišao na hadždž i nakon povratka sa Arefata popio smrtno šerbe i otišao svome Gospodaru, Allahu, dž.š., kod Kojeg je svako dobro, zadovoljstvo i ljepota.⁴

² Edward Granville Browne, *Tārīkh-e adabijāt-e Irān*, sv. 3.

³ Poznato još i kao korištenje *Divana* za fal.

⁴ Sead Halilagić, *Zbornik radoṽa: Dani mevluda i zikra 2010, 19.04–08.05.2010*, Muftijstvo mostarsko: Medžlis IZ, Mostar, 2010.